

Innspill til en norsk nasjonal handlingsplan for bærekraftig utvikling

1. Slik vil en nasjonal plan gjøre det enklere for FN-sambandet å arbeide med bærekraftsmålene

I arbeidet for å spre kunnskap og engasjement for 2030-agendaen, møter FN-sambandet årlig 100 000 mennesker, fortrinnsvis barn og unge. Vi har laget mange ulike undervisningsopplegg for bærekraftig utvikling, inkludert kurs for lærere og lærerstudenter. Disse er tilpasset læreplanens kompetansemål for henholdsvis barne-, ungdoms-, og videregående skole. Vi ser at etterspørselen etter kunnskap om bærekraftig utvikling øker år for år. I 2019 økte besøkene på denne delen av våre nettsider med 60%. FNs bærekraftsmål er det mest besøkte temaet med over 1,1 million sidevisninger i året. FN-sambandet møter også en rekke norske kommuner gjennom kommuneprosjektet vårt.

Både regjeringen og KS lenker til våre sider for mer informasjon om målene og for nedlastning av grafikk. Vi mottar henvendelser om målene og progresjonen i Norge og internasjonalt fra presse og folk flest. En nasjonal handlingsplan vil være viktig for å kunne levere god og troverdig informasjon.

1.1 Skape oppslutning og mobilisere skoleverket og kommunene

For å være en troverdig aktør som engasjerer og mobiliserer våre primære målgrupper i skoleverket og på kommunenivå, er FN-sambandet avhengig av oppdatert, konkret og korrekt informasjon.

Vi kan gjøre dette på best mulig måte dersom vi har en plan som viser til konkrete og tidfestede mål og indikatorer på samfunns- og målgruppenivå, tiltak og tidslinjer. Vi trenger tall og rapporter som kan informere om vi er på riktig kurs når det kommer til de enkelte bærekraftsmålene og delmålene. Vi må vite hva som virker på de enkelte områdene og hva som må justeres. FN-sambandet møter store grupper av mennesker som er helt sentrale for implementeringen av 2030-agendaen i dag, og om ti år. Hvis vi lykkes i å mobilisere disse, vil de bidra til oppslutning om målene og støtte til nødvendige politiske prioriteringer.

Vi vil bruke handlingsplanen aktivt i vår internasjonale medlemsorganisasjon World Federation of United Nations (WFUNA) – eller Verdens FN-samband, som er representert i over 100 land. Der håper vi den vil være til inspirasjon for den globale mobiliseringen, som er nødvendig for å lykkes.

Vi ser et stort engasjement rundt bærekraftsmålene ute i kommunene. En konkret handlingsplan vil kunne avklare hva som kreves, forventes og ønskes av den enkelte kommune og fylke. Planen vil inspirere til økt innsats og oppmerksomhet rundt målene. Dette vil styrke felles eierskap til målene blant lokalt næringsliv og befolkningen for øvrig, noe kommunene er helt avhengige av for å lykkes.

1.2 Skape politisk samstemthet

En konkret og levende handlingsplan vil være et viktig bidrag til større samstemthet om bærekraftig utvikling, den vil bidra til eierskap og mer målrettet innsats hos våre målgrupper i Norge. Regjeringen skriver på sin nettside at «2030-agendaen med bærekraftmålene utgjør den politiske overbygningen for regjeringens arbeid nasjonalt og internasjonalt». Når vi legger dette til grunn, forventer vi at handlingsplanen gir klare føringer for å sikre at alle de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling sees i sammenheng. Bærekraftig utvikling skal ha forrang når ulike interesser og politikkområder krysser hverandre. På samme måte må vi sørge for at arbeidet med enkeltstående bærekraftsmål ikke undergraver andre bærekraftsmål, eller helheten i agendaen.

2. Hvilke utfordringer møter FN-sambandet?

Arbeidet med FNs bærekraftsmål er svært omfattende. Det ligger en stor utfordring i å unngå at de viktigste sakene, nasjonalt og globalt, drukner i mengden. Hensynet til miljø og utvikling globalt kan også lett komme i skyggen av nasjonale interesser.

Kommuneprosjektet i FN-sambandet gir oss innblikk i hvor ulike norske kommuner er. Arbeidet med bærekraftsmålene fortøner seg svært ulikt i store bykommuner og små distriktskommuner. Hos de små kommunene hviler ofte ansvaret for prosessene på noen få ansatte. Det er derfor et stort behov for tilpasset veiledning og differensierte tiltak. Et slikt tiltak kan være med på å sørge for å styrke bærekraftskompetansen i mindre kommuner gjennom å etablere relevante nettverk og fagmiljøer på tvers av kommunegrensene.

3. Hvilke tiltak bør regjeringen legge inn i handlingsplanen?

For å vise hvordan en samstemt politikk for bærekraftig utvikling skal gjennomføres, bør handlingsplanen:

- angi hvordan lokale, regionale, nasjonale og multilaterale beslutningstakere og andre aktører bør følge opp målene
- sikre at offentlige innkjøpere og virksomheter utformer kontrakter som sikrer bærekraft gjennom hele verdikjeden
- sørge for nødvendig bærekraftskompetanse i ledelsen og styrene til selskap med offentlig eierskap og myndighetsorganer

Handlingsplanen bør ta utgangspunkt i status for måloppnåelse og Norges bidrag nasjonalt og internasjonalt. En nasjonal handlingsplan må beskrive Norges innsats for å skape en mer bærekraftig verden utenfor landets grenser. Norge er en sterk og troverdig aktør innen internasjonal handel, diplomati og bistand, og må fortsette å styrke internasjonale samarbeid på alle nivå, særlig innen FN-systemet.

3.1. “Leave no one behind”

Norge har allerede høy nasjonal måloppnåelse sammenlignet med de fleste andre land. Likevel har vi lavere måloppnåelse enn de andre skandinaviske landene. Selv om de største utfordringene er knyttet til klima og miljø, bør en nasjonal handlingsplan inneholde konkrete tiltak for å forhindre økende forskjeller i det norske samfunnet, økonomisk og sosialt. Inkludering, likestilling og anstendig arbeidsliv er viktige pilarer i et velfungerende demokrati. En nasjonal handlingsplan må vise hvordan disse skal sikres, blant annet gjennom tettere individuell oppfølging og tilrettelegging fra skoleverket og NAV-systemet for dem som risikerer å falle utenfor.

Eksempler på konkrete tiltak i skolen kan være:

- Styrke undervisning om demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling og folkehelse og livsmestring
- Mer individuell tilretteleggelse av skolehverdagen til elever som sliter med normal progresjon i teoretiske fag gjennom å knytte teori mot praksis gjennom uteskole, sport, håndverk og/eller kulturelle uttrykk
- Tettere samarbeid med NAV og lokalt næringsliv for å skape arbeidsplasser til elever som ellers risikerer å falle ut av utdanningsløpet, med individuell oppfølging og plan for å returnere til skolen for yrkesfaglig eller høyere utdanning

FN-sambandet tror imidlertid at det viktigste verktøyet for å nå bærekraftsmålene, nasjonalt og internasjonalt, er at folk flest har kunnskap om målene og innehar den helhetlige forståelsen av disse. Det fordrer at dette forankres i læreplaner, lærerutdanningen og kommunale handlingsplaner.

Rapporten *Strekk i laget* fra Nordlandsforskning, viser at det er store forskjeller i hvor langt man har kommet i arbeidet med implementering av bærekraftsmålene i kommunene. Vi tror det er viktig at handlingsplanen bygger på erfaringene fra kommuner og fylker som ligger langt fremme i dette arbeidet. Disse erfaringene kan tilpasses og adopteres av de mindre distriktskommunene.

Kommunene etterspør ofte hjelp til å finne relevante indikatorer og det er et uoversiktlig landskap å navigere i. Handlingsplanen bør støtte opp om arbeidet med å samle og utvikle indikatorer som egner seg for kommunesektoren. Signalet om å få på plass nasjonale indikatorer ønskes velkomment.

3.2 FNs bærekraftsmål 4.7

FNs bærekraftsmål 4.7 er særlig viktig for FN-sambandets arbeid. Delmålet skal sikre at alle elever og studenter tilegner seg den kompetansen som er nødvendig for å fremme bærekraftig utvikling. Dette delmålet er en nøkkelfaktor for omlegging til et bærekraftig samfunn, underforstått for å oppnå alle bærekraftsmålene.

Indikatorerne for delmål 4.7 sier at utdanning for bærekraftig utvikling og globalt

medborgerskap skal integreres på alle nivåer av utdanningssystemet: a) i nasjonale styringsdokumenter, b) i læreplaner, c) i lærerutdanningene og d) i vurdering av elevene.

Mens indikator a) og b) kan sies å være oppfylt gjennom henholdsvis Stortingsmelding 28 og Kunnskapsløftet 2020 – selv om det fortsatt er en vei å gå fra plandokumenter til praksis, kan vi ikke se at det er noen plan for å integrere utdanning for bærekraftig utvikling og globalt medborgerskap i lærerutdanningenes rammeplaner, retningslinjer og praksis. Fagpersoner mener det er et paradoks at styringsdokumentene for lærerutdanningene ikke samsvarer med styringsdokumentene for skolene. Når bærekraftig utvikling er inne i skolens læreplaner, bør de også inn i planene for lærerutdanningene.

Vi foreslår at handlingsplanen prioriterer delmål 4.7, med følgende hovedmomenter:

- Lærere og skoleledere gis ressurser til etterutdanning og kompetanseheving innenfor tverrfaglig undervisning, herunder undervisning om bærekraftig utvikling og globalt medborgerskap, slik at de får tid til å oppdatere seg på tverrfaglighet som metode og ikke kun ender opp med et tilbud som må gjennomføres ved siden av ordinær drift.
- Myndighetene bør kreve dokumentasjon på at skolene arbeider tverrfaglig med bærekraftig utvikling som tema. Ifølge ny overordnet del i læreplanverket, som regnes som forskrift til opplæringsloven, skal skolen "legge til rette for læring innenfor de tre tverrfaglige temaene folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, og bærekraftig utvikling."
- Lærerutdanningsinstitusjoner forpliktes til å integrere utdanning for bærekraftig utvikling og globalt medborgerskap i rammeplaner, retningslinjer og praksis.
- Skolelederutdanningene forpliktes til å gi utdanning om bærekraftig utvikling og globalt medborgerskap.

FN-sambandet er medlem av ForUM og har deltatt aktivt i SDG-arbeidsgruppa. Vi stiller oss naturligvis bak ForUM samarbeidets felles innspill. Fra ForUM-innspillet vil vi særlig fremheve:

- Betydningen av å legge ansvaret for å nå bærekraftsmålene hos Statsministeren
- At de nødvendige ressursene for oppfølging av handlingsplanen sikres
- At handlingsplanen er tidsspesifikk med klare, trinnvise frister for måloppnåelse
- Nødvendigheten av en årlig, helhetlig rapportering til Stortinget